

КЪЫРАЛНЫ ЖАМАУАТЫНА ЧАКЪЫРЫУ СЕЗ

Россей Федерацияны Президенти Владимир Путин: Белгиленген реформаны борчу бирдиги – пенсия системаны туткучлугу эттиу эмда уллайгъанланы къолайлыкъларын изилендириу

Тонене РФ-ни Президенти Владимир Путин пенсия система бла байламлы законодательствга кийиргизе хазырлана турган торлеуенили ислеринде халкъга кесини оюмун билдиреу ючюн телевидение бла сёлешгенди.

«Ол миллионла бла адамлага, хар инсанга да къолайлашдыруу маqsатына тухтанып, танышкъа эдилерини аныклайма да, азын бла къыкъ ушакъга аны ючюн киришмем, правительство белгиленген атамланы ислеринде айтыр эмда анга къалай къарганыны сизге туура этер ючюн», дегенди къыралыбызны башчысы.

Пенсия реформаны сытуларын аныглат, къырал башчы аны бек алгъа демография бла байламлы этди. «Хар 25-27 жылда юююр кыуар, сабиле табар эмда аланы есдююр кезиуге жетгенлени саны бизде аздан-аздан болуп барады. Аны алаштыргъа, биринчиден, Улуу Таа журт урушда кеп адамдыкъ къорган-ны ючюндо», деп аныглатханды ол.

– Озган емиорню 90-чы жыллары ортасында да къыралга бютюн уллу экономика эмда социал къыйынлыкълар санырла тоушгенди. Ма алай бла демография болуп экинчи кере да ослатга кетгенди. Биз сакъларгандан аз сабил тутуанды. Ол демография тосурау 1943 эмда 1944 уруш жыллагъа тенг эдиледеди Путин».

Ол айтырханды кере, 90-чы жылда турган ма аз этню болуу сагыта ишлерге жаралуу жыл саннга киришгенди. «Аны бла байламлы пенсия системага бютюн уллу ауурлукъ жетеди. Ол бир бирге билектик этиню журткъыларында курауларыны ючюндю Башкара айтханды, бютюнлюк ишленгенле пенсия азыналары шендоюу пенсиячылары, бизни ата-бабаларыбызны телюсюню, пенсия тэлеулерини барыдыла. Ала да кеси заманларында алай этгенди. Алайда да, ишлерге жарулананы саны азайтаны бла пенсиячылар кере, аланы кетюрюрге да онгла къыскара барыдыла. Алай эсе, уа, торлеуениле этилмей жараркъ туюлюдо», дегенди Президент.

Ол, 2000-чи жыллада пенсия чыгар жыл саны кетюрюню арталы да унамга аман эсе салып, аны сылтудан да аныглатханды. «90-чы жыл къырал, уллу тосураулардан къутулуп, анди алгъы оюне тура башлагъан эди. Ол себеден 2000-чи жыллада пенсия жыл саны кетюрюрге арталы да жараркъ туюлю эди. Андан берги кезинде торлеуениле болууранды? Биз бош турмагъанбыз. Биз – билеу къырал, граждана, власта да – аямай ишленгенбыз. Аз да финансы ырыкъа жылдырыгъанлай, аланы социал жумушлагъа, халкъыбызны санын сакъларга къаратып башлагъанбыз. Уа къыс болжаллы демография мадарла, ол санда аналыкъ капиталны программа да къолгъа алынгандыла. Ол а хайырлы болмай къалмагъанды, озган онкыльжыкълада демография «тешикле» жабылгандыла.

Биз экономикада бек уллу къыткъандан къутулуп, 2016 жылда аны тутучу айынуу жолуна тохтагъанды. Бютюнлюкде Россейде ишленени саны 1991 жылдан бери бек алашарга саналады», деп билдиргенди Путин.

Президент Россейде адамланы жашуу емиорлери орта эсе, 60 жылда бери кетюрюрге деп алай борч салгъанды. Аны ючюн а алыкъа кеп зат этерге керек болганына жетиргенди. Ол санда саулык сакъларда,

гъаныча, пенсиягъа чыгар жыл санын, бир жолгъа угай аз-аздан кетюре барууну, тюзге санагъанды. «Адамла жангы болумлагъа юйренирча, кепир заманга жашууларын белгилерча». Ол кеп сабилли анала пенсиягъа тохташдырылган болжалдан алгъа чыгарча мадарла этерге кереклисин да эсертгенди. Башхага айтханды,

«Андан сорга да, ол пенсиягъа чыгаргъа аз къалганлагъа деп усталыкъларын кетюрюню энци программасын жарашдырууну дурус кюргенди. Ол ишни не къадар терк тамамларгъа эмда ача бла федерал бюджетден жасалтылырча бурюргъанды. Пенсия системда торлеуениле кепени къайгы этдиргенлерин иги аныглатганын къатпал, Путин андан башха амал болмаганын чертгенди. «Келигиз башха вариантлагъа да къарайыкъ. Шендоюу гиче пенсияны алайлай къоюп, пенсия система азыры бла да оюлуп кетгинчим сакъларыкъ? Неда битеу ауурлукъу келир тэлеунени инбошларына саларыкъ? Огъесе, 15-20 жылдан бизни не сакъларганын аныглат, андан хайса этиле, хар затны оюмлап, тийишли мадарла этген иги туюлюдо?» дегенди ол.

Къырал башчы пенсия фондуну толтурууга бюджетде ача болганын, алай ол жууукъ 7-8 жылны ичине пенсиялагъа къоша барыгъа жетергин чертгенди. Арда уа къоша баргъан угай, ол болганычыгъан да телюрге он болмай къалыргъа къоркучу болуп, Путин байлай шартла келтиргенди: 2005 жылда пенсия фондха взноса берип турган ишчилени бла пенсия алгъаныны арасында башхалыкъ 1,7 х 1 болгъан эсе, 2019 жылда ол 1,2 х 1 болуукъду. «Алай барса, биз пенсия системаны фидаларыны сакъларыкъ туюлюдо, алай эсе уа, бютюнлюк, келир заманын пенсиячыларга да къошакъ тэлеуелерден къуру къалыргъа болуукъдула. Аны къыс – фидалары иш халкъы ичине кере азын огуна барыдыла. Андан да аз а? Пенсияла бюгюнлюкде да алай доон туюлюдоле, тамата тэлеу къыралыбызны айнууна салган къыйынны кере уа бютюн да азыла», деп къошханды.

Президент, пенсия системдагъа кийирге деп кюргюзюлген торлеуениле уа пенсиячылары фидаларыны сакъларгъа, бек башчы уа – аланы дайым да есип барууларын жалтытыргъа онг берликлерин айтты, байлай шартла келтиргенди. 2019 жылда къаралдыкъ ючюн тэлеуениле пенсия 7 процент чаклы бирге есерики. Келир алай жылы ичине ишлемеген пенсиячылары фидаларына жыл сайын орта эсе бла 1 минг сом къошулукъу, алай бла 2024 жылгъа ишлемеген пенсиячыла айгъа 20 минг сом азалыкъыды.

Айтты къоюма, пенсиялагъа жыл сайын къошууну онларын пенсия системаны торлеуениле оюсонден законопроектде шарт белгилерге тийишлиди. Ол ишни уа Кыырат Дума документни экинчи кере оюсоп башлагъанын тамамларга керек», деп бурюргъанды Президент.

ТЕКУЛАНЫ Хауа хазырагъанды.

Оюм

Бизни республикада пенсиячылану битеу льготалары сакъланырыкъдыла

КЪМР-ни Башчысы Ю.А. Кокос пенсия законодательствону торлеуениуери бла байламлы Россейни граждандарына Президент В.В. Путинни Обращениасыны оюсонден оюмун билдиргенди. «Милетге Обращениасында къыралыбызны таматасы къыйын, алай керекли оюналары кючлерине кийиргизе тийишлисини оюсонден тынгылай айтханды. Ол оюна пенсия системаны финансы жагы бла кеп жыллагъа алгъа тутучулугууну себедиле. Тюз айтылганды, бюгюнлюкде базынъуоузлукъ къыралны айнууна бла къоркучулукъ алынууна чырма болуурга болуукъду.

Бек магъаналы башламчылыкъ тиширулану пенсиягъа чыгъуу жыл санларын азайтыду. Беш неда андан кибюрек сабил болгъан бир сагыта уа пенсиягъа бир сагытада чыгарыкъдыла,

элли жылларында. Аны бла бирге пенсиягъа чыгъууну жыл санын кетюрюу жашауу гъа аз-аздан кийирликиди. Бизни жаныбыздан ЖКХ жумушланы тэлеу, капиталъы ремонт, дарманланы сагыты алыу эм башха жумушла бла байламлы биринги льготала сакъланырыкъдыла. Тийишли эсертюлеге Кыябарты-Малкъарны Парламентинде 2018 жылны 27 сентябринде къаралдыкъды.

КЪМР-ни Башчысыны бла Парламентини пресс-службасы.

Кенгеу

БЮДЖЕТТЕ КЪОШУЛА БАРАДЫ

Республиканы Правительствоу кезиулеу кенешинде оюзоуге чыгарылган темаланы арасында КЪМР-ни быйлыны биринчи жарымында бюджет къалай толтурулганын оюсонден да къыска айтылганды. Саулай алып айтханды, жыйылгъа министрствола хазырлагъан онеки бегини проектерине къаралгъанды эмда къабил этилгенди.

Бюджетни толтурууну оюсонден КЪМР-ни финансы министр Стрени кулупугун толтурганы Елена Лисуу талай шартла келтиргенди. Ол билдиргенди, бек кезиуе республиканы казнасына онтерт миллиарддан аслам сом тоушгенди. Министр кулупугун толтуруу планда белгиленген елчеденден 48,2 процентин. Озган жылны биринчи жарымы бла тенгештиргенде есюм 38 процентдан атлагъанды.

Налогла гъа эмда аладан тышында жумушланы юсю бла 5,2 миллиард сом жыйылгъанды. Ол да бытырдан эсе, 1,2 миллиарда къобейгенди. Быйлай тэлеуени арасында кереклисин туура этгенди. Анда айтылганын кере, жоллада жуоруге жуорукълагъа (ПДД) этилген бузукълукла ючюн жыйылгъан тазирле энци республиканы жол фондунда барыргъа керекдиле.

Даргъа аны бюджеда онгдуруу умугъа, уллу эмда ауур жюкпе ташыгъан машинала жоллагъа хата салгъанлары эмда жюклене ташыуда жуорукълагъа этилген бузукълукла ючюн жыйылгъан тэлеуле бла тазирле, жол можню хазырлангъандан тоушен ача да ары жиберилп турукълукла. Энтта да бир бегим бла КЪМР-ни Правительствоуна бла Федерал анти-монополья службаны (ФАС) арасында, конкуренцияны стандартларына сакъ болуу эмда суб-ектин рыногунда тийишли мониторинг бардыруу жаны бла байламлыкъла куурауга оюноушандыла.

Республиканы Президентини Дагъыда аны бюджеда онгдуруу умугъа, уллу эмда ауур жюкпе ташыгъан машинала жоллагъа хата салгъанлары эмда жюклене ташыуда жуорукълагъа этилген бузукълукла ючюн жыйылгъан тэлеуле бла тазирле, жол можню хазырлангъандан тоушен ача да ары жиберилп турукълукла. Энтта да бир бегим бла КЪМР-ни Правительствоуна бла Федерал анти-монополья службаны (ФАС) арасында, конкуренцияны стандартларына сакъ болуу эмда суб-ектин рыногунда тийишли мониторинг бардыруу жаны бла байламлыкъла куурауга оюноушандыла.

Республиканы Президентини

акцизлени жыйуу бегирек да тире есгенди – 88,2 процентге (1,505 миллиард сом). Ол бытырны биринчи жарымы бла тенгештиргенде 610 миллион сомга асламыракъ болады. Аны санында 510 миллион сом – чагъыр продукцияны чыгаруудан жыйылгъан акцизлерде, къалганы уа отукчуу сатыу бла керешелде тэлеуенилерден. Адамла туюрюрген фидадан жыйылуучу налогну юсю бла 1,46 миллиард сом келгенди (7,6 процент есюм), молюк кючю тэлеуле бла уа – 806,5 миллион сом (17,5 проценте есюм).

Къыралны бюджетинден жиберилген къайтарылмазлыкъ тэлеуени елчени 10,3 миллиард сомдан атлагъанды (42,4 проценте есюм).

Автомашина жолланы тийишли халда тутарча 154,4 миллион сом багъасына жумушла тамамларгъа тоушгенди. Муниципалитетлени бюджетлери битеуэ 62 миллион сом жиберилгенди. Кыябарты-Малкъарны бюгюнлюкде 10,3 миллиард сом борчу барды. Ол санда 1,7 миллиарды – банк кредитдиле. Отчет кезиуде аланы 185,2 миллион сомгъа азайтыргъа амал табылгъанды. Кырууш эмда жол молюк министр Вячеслав Кунжиков – Кыябарты-Малкъар Республиканы энци жол бюджет фондуну» оюсонден законгга торлеуениле синдирлигерге

буоноу хайры бла тау тийреледе тийишли жумушланы тамамлауу кечестюури игилерикиди деп хабардыгъанды ол.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Себеплик

Китапла алыргъа – 50 миллион сомдан аслам

Къабарты-Малкъарны таматалары къошулагъа китапла алырга 50 миллиондан сомдан аслам белгилеуле деп билдиргенди кеп болмай. КЪМР-ни жарыкъландыруу, илму эмда жакъ телюню ишлери жаны бла министрни къуллугун толтурганы Ауус Кумуков. – Быйыл библиотеке фондланы толтурууча 126 мингден артыкъ китап сатып алынганды. Анга деп республикада битеуэ 14 081 миллион, муниципал бюджетледен а 5, 715 миллион сом берилгенди. Къыруу китапла бла жалтыкъ биллим берюу организациеланы бла адым учредителерини бююларынды, дегенди министр.

Ол айтханды кере, мындан арысында да китапла алыргъа аханы елчмени есе барлыкълары. Аны бла бирге келир заманда окуу китапаланы алышырча-сакъларча республиканы библиотекка аралы фонд куураулыкълары.

КЪУРАУ КОМИТЕТ

Комсомолну ниетлерин, шарт жумушларын да тийишлисича кѳредиле

Республикада ВЛКСМ-ни 100-жылгынын кенг хада белгилерге хазырландыла. Анга байрамны курау комитетини кезилеу жыйлыуунда туура этилген ишле да шагъатлыкъ этедиле. Аны ача, КЪМР-ни Правительствосуну Пресодателини орунбасары, къурау комитетни таматасы **Мурат Карданов**, комсомол къыралыбызны тарыхында магъаналы жер алганын, аны ниетлери бир заманда да тас болмазлыкъларын чертип,

жыр сенки эмда менкиди», «Къызыл гоздикъ» деген фестивалларын, поэзияны «Комсомолдан айырлыкъ туюлме...» деген сагъатларын, «ВЛКСМ-ни тарых бетлери» деген документли фильмдерин, шикочуланы чыгъармачылыкъ ишлерини «Комсомолну юсюнден мен не зат билеме» деген конкурсун, бу дагъа аталган китап кѳрмюню санагъанды.

Андан сора да, министр айтаннга кѳре, битеу билим

къуралганыны эм ишленгени юсюнден хабарлагъан китап хазырлай турды. Кырал концерт залда бардырылыкъ къууанчы ингирини программасы да жарашдырылганды.

Спорт жаны бла къаллай ише бардырылыкъларын юсюнден в КЪМР-ни спорт министри **Ислам Хасанов** билдиргенди. Ол кюнне деп художестволу гимнастикадан «Тау къарылгъачла» деген алтынчы ачыкъ турнир бардырылганды. Анга ЮФО-дан эми СКФО-дан да гимнастика келиждиле. Шакардагъа сабий стадионда теннисден, Тырнауудда уа аур атлетикадан республиканы биринчилиги ючюн эришиуле болукъдула.

КЪМР-ни жарыкъландыруу, илму эмда жаш тѳлою ишлери жаны бла министрини къуулгун туртурган **Ауз Кумыков** Къабарты-Малкъар

кърал университетде «Комсомолну тарых магъанасы: аны кезуилери, ишлери, шѳндюгъо заманы» деген ат бла илму-практика конференция бардырылганын, ВЛКСМ-ни 100-жылгыгъа жораланы кандидат диссертация жазылганын да билдиргенди. Министрество мындан ары да жаш тѳлою арасында кѳп тюрлю конкурсла, тобешиуле эм тематикалы ингирле къурай турганын айтканды.

Байрамгъа хазырлануу къалай баргъаныны юсюнден дагъада Баксан районну администрациясыны башчысы орунбасары **Андорей Ахобек**, Терк райондан **Тшхан Семенов**, Май райондан **Да Марина Лутова** билдириуле этгендиле.

ХОПАЛАНЫ Марзип.
Суратланы автор алганды.

бу жаш тѳло организацианы юбилейи тийишлисича белгилерге керекди, дегенди.

Анга атылып къаллай ише бардырылганды. КЪМР-ни культура министри **Мухадим Кумахов** шагъарейлендиргенди. Аладан баш магъаналыгъа «Жолдаш, бу берген окуу юйледе ВЛКСМ-ни ветеранлары бла тобешиуле, ушакъла, тюрлю-тюрлю ингирле болукъдула. Нальчикде суратлу юкосустволаны музейинде «КЪМР-ни комсомолну тарыхы» дегену уллу сурат кѳрмю ачылыгъанды. «Эльбрус» китап басма уа республикада бу организацианы

деп билдиредиле муниципалитетни администрациясыны прес-службасындан. Бу иште мэр **Таймурз Ахобек** да къатышып, уастакъла къолу болганын барын да ал-

Игиленилдир

Тарлыкъ сынагъанлагъа - жер уастокла

Озгъан солу кюнледе Нальчик шахар округну жангы, экология жаны бла да таза «Дубки 07» микрорайонунда бир къаум юйюрге чѳп атып жер юлюшле бергендиле,

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

гъышлагъанды. «Дубки 07» биригууде жер юлюшле жашагъан жерлери тарлыкъ этген негда игиленидирге керек болганын ачыкъ белгилгенди. Организациа «Нальчик кесени правосуючюндеген организациа ортакъгъа 96,6 гектарны алгандан сора къуралганды. Ызы бла аны хар кимге 6-8 сотка жетерча 1061 уастокга юлешгендиле. Энди аланы иелери бла бир ауукъ замандан кадастр

багъасы бла жерпене сатып алырга келишим этилликди. Жыйылган ача шахарны бюджетине ѳтдорюлукъдо. Ол ызы бла микрорайонда инфраструктураны къурауға къаратылганды. Шахарны администрациясындан билдиргенлери кѳре, юлешинген жерледе кой орунлыкъ 6-8 сотка жетерча 1061 уастокга юлешгендиле. Энди аланы иелери бла бир ауукъ замандан кадастр

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

ПОЭЗИЯ ТЮБЕШИУЛЕ

Жашырын кѳлде – ариу, ачыкъ назмула

Бу кюнледе Черек районну бек сейрилик жерлеринден биринде – Жашырын кѳлде - «Круговорот поэзии» деген проектни чеклеринде назму окуула бардырылгандыла. Аны «Жан» жамауат организацианы таматасы, «Горьнка» газетини баш редактору Зарина Канукова къургананды. Окуула Магомметни бла Заур Налоовни юбилейлерине жоралангандыла. Ала жашаудан кетгенликке, эсибизде турадыла, ѳлюмюсюз тизгинлери битедуния поэзияны байкъландыргандыла.

Кѳлню жагъасында акъ сѳзюню байрамчы Черек районну аяк тил бла адабияттан усталары да келген эдиле. Биюнюнюке аланы къолларындады тиллени къадапарлы. Жарсыгъа, бизни уллу къыралыбызда миллет тилле къурай, жокъ бола бардыла. Ол бушуулу иш бизге да жетмез ючюн, хар ким къолундан келгенини этерге борчлуду. Кѳсбиизини белгилли поэзиярбизини чыгармаларын кѳлден билсек - уллубуз, гитчѳбиз да, аланы окууну тѳреге кийирсек - ол да тилибизни кючѳендиклик амалландан бириди.

Сагъынныган районну администрациясыны башчысыны орунбасары Ул-башланы Сахадан къонакълагъа алгъыш сѳз айтханды, тутхан ишлеринде биим жетишимге жетгенди. Зарина Канукова поэзия битену халкълары, къыралыны бириктирген жарыкъ кюч болганын чертегенди. Биим беруу управленийыны таматасыны къуллугъун туртурган Тереза Эфендиева проект миллет культураны айнууна себеплик этгенин, халкъланы араларында шѳкълукъну кочпендиктерин чертегенди. Поэтлени тизгинлери къабарты, малкъар эм орус тилдеде эшитилгендиле. Аллай жомакълары такъыйкъна эдиле ала, кѳл да, терекле да тынгылап, ангылап тургъанча ѳлюмюсюз тизгинлени!

Жемталадан. Къара-Суудан, Бызынгыдан, Заратигден, Огъары

Малкъардан , Аушигерден, Бабугенден, Къашхатаудан, Герпегежден келген уастала назму окуулары къуралганына жарыкъ ыразлыкъларын билдиргендиле. Атайилланы Захидиа, Чочайланы Нажабат, Тегуланлы Мадина, Жуболаны Мариана, Хоканаланы Зульфия, Къубаидиланы Мадина, Чеченланы Людмила, Марина Дугориева, Фатима Карданова, Бегийланы Людмила, Толгъурланы Людмила, Болатланы Анжелика, Чеченланы Латифа «Жан» жамауат отранизацианы сыйлы грамоталары эмда Налоовни бла Мокъя улуну китаплары бла сагъулангандыла.

Дагъыда Жашырын кѳлне къатында палеонтология музей къураган Мокъяланы Азретте «Центр природы Кавказа» жамауат организациа грамота бергенди. Ол хар экспонатны геси тапханды,

БАЙСЫЛАНЫ Марзип.

Оноу

АХЧАЛАРЫН КЪОРКЪМАЙ САЛЫРЧА

Жаш юйюрге, энди, алагъа берилген социал болушлукъну жерини къурулушунда къошаргъа эркиндиле. КЪМР-ни профилини министрество сундан билдиргенлери кѳре, аллай онг РФ-ни Правительствосуну 14 августта къабыл этилген бегими бла берилди алагъа.

Шѳндюге дерри аллай юйюрге берилучю социал тѳле-

улени жаланда журт ишлерге неда аны сатып алыргъа къошаргъа болукъ эди. Курулушлуа юлюш халда берилге уа жарамганды. Неге дѳкенде кѳп фатарлы юйюню салган компания банкрот болгъанлай, адамланы ахчаларындан къуру къалыкъ эдиле. Энди уа долевлю амал бла юйюле ишлеу бла байламлы закондателство тюрленгенени хайырындан

аллай чек кетерилгенди. Бу оноу инсанлагъа ахчаларын сатып алыргъа ишлеу къоркъмай къошаргъа онг береди. Финансла энци сѳметлада сакълангандары ючюн ала тас болурла деген къоркъуу арталыда жокъду. - деп белгилегенди РФ-ни къурулуш министри Владимир Якушев.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

Тѳгек сол

Аман ауруудан къыйналгъанланы санын азайтыр амалланы излегендиле

Битеурсоей халкъ фронтну (ОНФ) Къабарты-Малкъарда бѳлюмюнде бу кюнледе болгъан «тѳгек солда» сѳз республикада онкология болушлукъны, гитче элдеде саулыкъ сакълау жумушлары тамамлау не халда болганыны эмда ОНФ-ни «Медицина болушлукъну картасы» деген проектни юсюнден барганды. Жыйылгъа КЪМР-ни саулыкъ сакълау министри Магъмет Хубиев, ОНФ-ни келечиси, республиканы профсоюз организациаларны биригууюню таматасы Фатимат Амшокова, ОНФ-ни экспертлери, специалисте, жамауат организациаланы келечилери, журналисте эм башчала къатышхандыла.

Ат къууде онкологиялар болганын багъау бла байламлы таргъыулары жамауатдан аслам эшитирге тоушгенди. Бу «тѳгек солну» бардырынуу салтау ма олду, - дегенди Фатимат Амшокова. - Быллай тобешиуле тири къатышханлары бла власть органдыла бу проблеманы сѳзюрге, тамаларгъа да хазырлыкъларын кергюзтгенлерин да белгилерчады.

Ол айтханга кѳре, Къабарты-Малкъарда онкологиядан ауругъанланы саны саулай Россияны сѳз азыркъанды. Жѳз минг адамдан 278-си, Кыралда уа ол 408 болады. - Бириси жерледен бизде болум игирек болганыны салтау уа диагностика эмда профилактика заманында этилгени, диспан-

сервациа бардырылганы бла байламдыла. Болсада алкъа этер иш кѳпдю», дегенди профсоюзланы башчысы.

Онкология службаны игиленидирге керекликни Саулыкъ сакълау министрествода да айтдыла. Юлгоде, Нальчикде онкодиспансер 1931 жылда ишленгенди. Ол эски болгандыла. Ол эски болгандыла.

Дагъыда тийишли медицина болушлукъ заманында берилрча жамауат бла тири байламлыкълар къурауға керекди. Сѳз ючюн, ОНФ-ни келечилери жарашдыргъан «Карта доступности медпомощи» деген интерактив карта гитче элде медицина болушлукъ къалай берилгени, адамланы оюмларын, проблемаларын билдирге себеплик этерикди. Тюрлю-тюрлю ауукълукъланы бла кемчиликлени юсюнден тийишли органдыла билдиргенлери турлукъду, деп айттылганды **ЖУРДАНЛАНЫ Сулейман.**

Къатыш сермешле

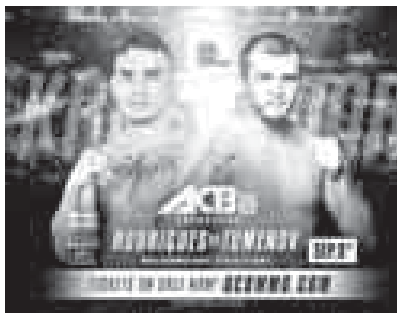
Куперни Родригесге алышхандыла

Билдиргенликча, 8 сентябрде Краснодарда АСВ 89 турнирни бел бау ючюн бизни къатыш сермешленде айтхылыкъ спортчуза Томенланы Альберт Бретт Купер бла тобеширге керек эди. Алай баш кюн американыл жаш санына чѳп тоушгени себепли сермешле къатышамалыгъы белли болганды. Андан сора АСВ организациа да тобешиу бел бау ючюн угъай, жаланда рейтингли даражада ѳтеригин билдиргенди.

Бу болум кѳплене чамландырганды. Геуюрге кюн социальный сѳзледе минитте бла адамла кал бла байламлы келерини оюмларын айтхандыла. Кѳле организациа Томен улугъа тийишли спортчуну табаргъа суймегенин да ачыкъдан айтхандыла.

Альбертини атасы эм тренери Хусеин да иш бла байламлы оюм Инстартарда билдиргенди. «Альберт бу организациагъа ѳтгени эки тобешиу ѳтдоргенди. Ол кезуинде ичине аны бла тобеширилме салнарына тѳрт керѳ чып тошорюп, аланы алышыргъа тоушгени. Къалай-алай болса да, бизге бел бау ючюн сермешле бардырылыкъсыз деп сѳз берилген эди.

Богон А Купер сермешмегени себепли тобешиу жалаңда рейтингли даражада ѳтерик дейдиле... Мен оюм этгенден, АСВ-де андан сора да бардыла кичючю

жашла. Сѳз ючюн, Саидов, Давлатмуратов. Аллай тобешиуно ѳтдорюрге аладан бири да угъай дерик тойдюду.

Алай баш кюн айтхырым. Толу саулыкълу болганды ким барды болгандыла. Биюнюнюке аланы алышыргъа тоушгени. Къалай-алай болса да, бизге бел бау ючюн сермешле бардырылыкъсыз деп сѳз берилген эди.

Богон А Купер сермешмегени себепли тобешиу жалаңда рейтингли даражада ѳтерик дейдиле... Мен оюм этгенден, АСВ-де андан сора да бардыла кичючю

жашла. Сѳз ючюн, Саидов, Давлатмуратов. Аллай тобешиуно ѳтдорюрге аладан бири да угъай дерик тойдюду.

Бизге салыкъ, контракт бла АСВ-де Альбертни бу ахыр сермешди. Биюнюнюке республикадан ол турнирге барырга минтте бла адамла хазырландыла. Бир-бирле макулларында Альбертни суратан оюмла ишлеу турадыла.

ТАППАСХАЛЛАНЫ Аминат.

Акъл юйрету

Экспертле жангылычланы тыдырла

Къабарты-Малкъарда Кадастр палатла инсанлагъа бла организациагъа жеринде теппиримеген ырыскы бла байламлы консультацила берилге хазырды. Ведомствону юридический бѳлюмюню башчысы Залина Кумьжова айтханга кѳре, былайлыкъ сагъуланганды. Окуучулар айтханды, аны ити кѳсѳк ача хайырлангъанын да унутмазгъа керекди.

маланы оюмларыны ийнанчиргъа алардыла. Палатаны специалистер уа хар шартны юсю бла тынгылы ангылатула этедиле эмда тоз амалгъа юйретедиле. Былтырдан эки жюзден артыкъ адамны жумушларына къаралганды. Аланы кѳбюсю теппиримеген ырыскыны сатыу-алуу бла байламлы документлени къалай жарашдырырга болулугун сорганнадыла. Даулашланы судде сѳзююге чыгаргъанланы негда жуукъ

Ол себеден кимни болса да айтханына негда биркюнлукъ фир-

ахтыларындан къалгъан мюлк къолу болганыны арларын да да консультацила излегене болгандыла.

Сорулары негда таргъыулары бла келгенге специалисте ишни къалай болупур жижиги бла ангылатадыла, керек болса, къол бла жазып закълончене хазырлайдыла.

Быллай жумушлары болганына Кадастр палатгъа **(8(8662)40-96-67** телефон номер бла сѳлешсинле.

АДЕТ-ТӨРЕ

ЮЙЮР КЪУРАУНУ ЖОРУКЪЛАРЫ

Жууук юлошлени таныштылары

Отууда у ариу алгышша айтылады. Шапала тюрлю-тюрлю ашаркыла келтиредиле: картоф, кумжук, эт чычылче, шешлик, жуу баур, суугууан этле, хыбыртла, жермеле, кюнде биширилген нартох готтоле, кюмого тегюле турган зынтхы бозадан, жуурут айрандан толуп гоппална. Аладан сора да, кеп тюрлю таулу ашаркыла.

Бирзадан байрамны бардырган белги береди да, кызын атасын чакырадыла. Киеуно тасыны кыатында отуртадыла. Ала ючюнд да алгыш этиледи. Тамата алагы айлангыч: «Сиз экигиз да ариу, тап кылыккылы сабиле ёсдорюгнүсиз. Ала толук ююрюлю болсунла. Сиз да алагы кыуана кеп жашагыз», дейди. Ол кезиуде киеу жюнгөрлени башчысы, эки-юч нөгөр да алып, келинни юююнде абадан тиширыулагы барып, ала бла саламлашып, алагы да ариу алгышша айтып кытайды. «Сизге Аллах ырдазы болсун, кеп кызын салып ёсдорюгн сабийгизни бизге бергенигиз ючюн. Биогоннег дери мында турган эсе, мындан ары жашауу бизде болуп. Ызындан жарысмагыз. Келинча угъай, сыйлы эгеччибиза кюрюрюк», деп аладан айыршылды.

Бул кезиуде жашыны анысы да нөгөрлери бла иги отуудады. Ала ны да иги сыйлайдыла. Кызыны анысын, жашыны анысы да бирге отуушуп шашгырь этедиле.

Къурманлык

Тойну ахырында уа къурманлык этни келтиредиле. Уллу табакыла бла столга саладыла. Киеу жюнгөрлени таматаларыны

«Шапа, бизде онг жанын саладыла», десе, жаш анга тигим этеди. Баш жартыны бурун жанын ашук таба бурун берселе, къурманлыкны ашагъандан сора ызыгыгызга тебирерге эркинсиз дегени белгисиди. Алай таматагы бурсална уа, къурманлык салынганлыкыга кетерге ашкымагыз, олтура бергиз деп билдиргендиле.

Къурманлыкдан ауулангандан алгъа анга алгыш этиледи. Бу ашаркы киеу жюнгөрлеле этилени себелли алгышны да ала ны таматалары айтды: «Жашла, энди бери эс ёбюлюк, не келгенин кюрюгюз. Бу къурманлык ашды. Аллах ишбизни кыураын эрге барган кыз, кыатын алган жаш бир бирлерин ийнакылай, тансыкылай мамырыкыда кеп жашасынла. Алагы союлган къурманлыккы малны терисинде нечча ток бар эсе, ол нечча чёлню башын юзюгн эсе, Аллах аллай бир насып берсин алагы, элигизге, жамауатыгыгызга», дейди.

Къурманлыкдан ауулангандан сора къонакбайланы таматалары сёзюно шапалагы береди. Ол да бу жарда алгыш этеди: «Ашагъаныгыз, ичгенигиз малал болсун. Аз ашагъан эсегиз да, кеп жашагыз».

Андан сора, бирздан да атланган аякк алгыш этиледи. Аны да къонакбайланы таматалары айтды: «Хар заманда да быллай кыуран ишлеге жолуку бола тургусуз. Ызыгыгызга сау-саламат жыйшыгыз. Аллах нөгеригиз болсун», дейди.

Ызы бла къонагы, къонакбайны да, олтура турмай, арбагыз атпандыла. Ала отуудан чыгып тебирегенде киеу жюнгөрлени таматалары ич куржундан ариу

Андан сора киеу жюнгөрлени ызыларына кыайтып акылыгыз киредиле. Ала арбаздан чыгып туруп, сабиле алгъа берселе. Алагы да ууак ахчала берип, къонакыла жолга тебиредиле. Элден чыгып бара быланы дагында бир тыярга боладыла. Алагы да ахча берип кутуладыла.

Дагында бир затны юсюнден айттайкы. Бир-бирле киеу жюнгөрлени жашы элинде да тыядыла. Ол тоз тоюлюдо. Кеси элиринде аллай иш этилмейди.

Келинни баш ауун алыу, сый беруу

Той баргач кезиуде келинни баш ауун алыу бла сый салыу уллу, магыналы жумушладан бириди. Киеу жюнгөрле келинни келтиргенден сора юч-тюрт кюнде неча бир ныйкыдан сора болады бу иш энди жашы, кызыны жаны да кыалай келештеринине кире. Асламысында шабат ючн этиледи. Адамла ишлеринден эркин болган кезиуде. Бир аман болуп узаккыз созарга жарамдыла.

Быллай бир затны белгилейик. Сёз элде, ююде бола турган жумушланы юслеринден барады. Арт кезиуде тоиланы кафеделе, ресторандада ётдюрюп битеу чурумланы бир ючн, бир жерде этип кыюладыла.

Алайды да, келешген кюч кызыны адамлары киеуно юююне келедиле. Тогуз-он адам боладыла. Асламысы тиширыула. Къонакбайла алагы ариу тубейдиле. Алагы деп хазырланган отууда отуртадыла. Биргелерине жашы жанындан юч-тюрт абадан тиширыу болады, келинле шапалык этедиле.

Къонакыла бир аз ауулангандан сора ала ны тиширыулары барып келинни кийимлерин алышдыла. Жангы жыйрык кийдиредиле, белине ал бота кысадыла. Башында уа юч жуулуугу болурга керекди. Биринчиден мангылавын жалхан гиче жуулуук. Аны чикила дейдиле. Экинчиси башына жайылып кылады. Ол уллурак болады, чачаклы, чачаксыз да. Бек башындагы уа бирсиледен сыйлы,

асламысында чачаклыгырчана. Аны орунуна япон жуулукунда да салыуудула.

Дагында кюл таб болады. Эки гиче жуулукуны келинни кюллерына кысадыла. Алай этип кийимлерин алышындарып бошадан сора аны отуудан тышына чыгарыдыла. Ол кезиуде да уллу эс бурурга керекди.

Келинни онг жанында-дигизасы, сол жанында уа – экиге айланган эччи неча кыаршы жууук тиширыу. Ала эки кюлюндан тутуп, келинни арбагызга чыгарыдыла.

Босагъадан атлагъанлай, къурманлыккыга союлган кюлюну териси жайылып болады. Эки тиширыу да келинни аны юююне сөөйдете, кеслери уа кыатындан кетимейди. Кюнюч, тире да жыйылып, бу ююге кюшулган жангы адамны бетин кюрюге сөөдиле. Сабиле да кепдиле. Ала уа келинни башындан кюлюлук кюфретлени, ахчаланы сакълайдыла.

Бек алгъа тукъу тамата келип алгыш этеди: «Сен бу ююге, арбагыз киргенден башлап жаратхан Аллах элибизге, кыралыбызга кеп ахшылыккы берсин. Дуняйыгыз тынчылыккы, ыракатлы болсун. Сен да толук кюрюлю болуп, кеп жый насыпты жаша», дейди. Ол сёздон бошадан сора жашыны ата эгечи неча кыаршы жууук тиширыу табакыдан келинни башындан конфет-кылач, ахча кыурды. «Жангы келин бла бу ююге кеп ырыскы келсин», дейди. Ол кезиуде сабиле чыбып, тегюлген затланы жыядыла.

Сора киеуно жанындан тукъу адамы кыамчи сап бла келинни башындан биринчи жуулукуны алып киеуно атасыны анысына, ол болмагъанда эгечине береди. Аны баш уа дейдиле. Ол тиширыуно натыйжаны белгисиди. Экинчи жуулукуны алып жашыны анысыны эгечине береди. Береди дегенде да, инбашларына саладыла. Ол жуулукуланы иш болганычы бюкюрге, чул-гыарга жарамдыла.

Ахыры 4-юч бетедди.

Бир эсертмени юсюнден

«Зурнукла» деген жыр кыалай бла жаратылганды

Бу конде Шимал Осегия-Аланияга барырга тошгенди. Анда, гичте Дузарикуа элчиуде, бийик дуппурда сөөлген эсертмеюк ол тирелеге келген, алайтын озган да эс бурмай кыалайды. Мен да аны аллында иги кесек сөөлгенме. Кыара кыаны башындан кегке жети акъ зурнукла учыдыла. Таула таныгы уа бир тиширыу сөөледи. Ол ишленгенде, гыркы болган кюлю бла кысыр кыаны сыйлады. Алайды ёмюрлюк учууда аны жети жигит жашы сын болгандыла.

Мен бу эсертмени юсюнден алгын да эшитгенме, алай кюрген а биринчи кере этгенме. Манга айтханларына кере, Ата журт урушка дери Газдановланы уллу кююлери бу элде жашап болгандыла. Насыплы аныны бла атынан хайт деген жети жашлары ююно кыууандан толтуруп тургандыла. Бир жашлары уа ююдегили да болган эди. Аталары башчы болуп, кыарындашла бирден чалгыгыга чыкыса, алагы битеу эл сукълангандыла...

1941 жылда уа Магомет, Дурахмат, 1941 Хаджимсел, Махарбек, Созрыко, Шамилъ да фронтха бир бири ызыларындан кетгендиле. Бек кичилери Хасанбекге уа ол заманда онжети жолу толмагъан эди. Алай шахарга жылу окуну танымагъан бол да кыарындашларыны ызыларындан тебиреп кылады. Барухмат уруша болгандына аны кызы тууганды. Ююно, бюгече да белгиле тоюлюдо ол аны юсюнден билгени бла кыалганы.

Жашладан бири 1941 жылда Москва ны кыатында жоюлады. Дагында экиси Севастополну термеш аулаккыларында кыладыла. Тюртюнчюсине бушуулу кыагыт алганында, аныны ююруге кюрюлмайды, ол кеп да бармай уушады. Эки жашлары уа Киев эман Белоруссия ючюн сермешеле эман бергендиле.

Жетинчилери уа Берлинге жетгенди, тамбыла, хорлам болуп кюч аны душман отуу жукъганды. Аны юююнен билдирген кыагытын элли почтачы аталарына элтирге унамай кыюды. Ол заманда Дузарикуада акъсакъыла, жыйылып, Газдановланы ююлерине барадыла. Ала ны узакъдан кюргенде, кюлюнда жангыз туудуккыгунун тутуп турган аныны ююруге жырлып вледи... 1983 жылда уа ол жигит кыарындашлагы эрте эсертме ишлейди. Айттырга кере, аны уа белгиле дагыстанлы поэт Расул Гаматов кюредди, ала ны халпарларын да эшитеди. Ма андан сора авар тилде «Зурнукла» деп назму

жазады. Аны Наум Гребнев орусчага кююредди. Ол чыгарма дагында дуняны кеп халкыларыны, миллетлерини тиллерине айтдыла.

Назму белгиле жырчы Марк Берухнеси кюлуна тошгенде, ол композитор Ян Френкельге анга макъам кыуаршдырын тилейди. Эки айдан ол ал эки кесегин хазыр этип, Берухнесе тынгылатды. Уллу Ата журт урушу ким эсе да айттып угъай, кеси сенап билген артист аны эшиткенде, жилп кыалган эди. Ол эсертменге кере, Марк такыр ююруге адам тоюлю эди, алай чыгарма аны келюне жетсе, кеп жашларын тыялмагъанды.

Андан сора жырыны жазыу бла байламы иш бютюн кыстау барганды. Алай ол илхамландырганы ючюнд да угъай, Берухнес рахдан кыиналып эди да, макъамны эшиткенден сора ол хар кимни да ашкыкыдыр башлайды. Френкель айтханга кере, жырчы, кетериги сезип, ахыр сагъатларыны бу жыр бла бошарга сөөгюнди. Ол кыиналып атыл эди, алай анга да кыармай, 1989 жылда 8 июлда жашы аны студияга этеди, анда Берухнес жырыны жаздырады. Бир дубльден. Бир айдан сора уа, 16 августта, дунясын алышындарды.

ХОЛАЛАНЫ Марзият. Суратыны автор алганды.

Жер-жерледен сейир халпарла

Шимал Кавказда психика аурдулары болганыла башха жерлерден азыдыла

Россеини Саулык сакълау министрствосу тюрлю-тюрлю регионда психика юзулууду не халда болганыны юююнде статистиканы басмалаганды. Ведомствону билдиргенге кере, былтыр ауругъанланы саны алты процентте тошгенди.

Бек аз психика бла байламлы ауруула Ингушетияда ачыккылангандыла. Мында 100 миң адамга жалаңда 102 зат барды. Дагында бу жаны бла юч иги регионна Чечен бла Шимал Осегия киргендиле.

Жарыккыларны министрствону башчысыны эччи ююму

Ольга Васильева кыараучу юююрлеле тургъабында асарылган сабийлени санын ючге дери чеклендирге айланган муратланы тюзге санамады. «Мен проекте айттырганыча, балаланы сан азайтырга хестин кыажаму. Бу

терс атамды, ол, битеу документ деп, мени бла оюнулаштырмагъанды. Законопроект Билим беруу эманда илму министрство бла бирге хазырланганды, аны атындан ююмланы жарырга регионгагы жибериленди», - дейди жарыккылардыруу министр.

Януковични тансыкылайдыла

Украин Зие телеканалы кыараучуларына быллай соруу бергендиле: «Кыаралны битеу тарыхында Украинаны эм иги президенти ала кимин санаидыла?» Эсепле

хазна кишиге жангылык болмагъандыла. Уллу игилууккы бла 2014 жылда кыарал ревервортуну ахырында кылуштундан кетерилген Виктор Янукович хорлагъанды. Болган затыбыны сакълай билмейбиз, тас этюс а – жилайбыз, дегенге ушады.

Ол телеканалда башха соруу да тоз аллай хысапала келтирди. Ала бандерючунаны бютюнда шайтаны этиде. «Кыайсы кыаралны сайларык эдигиз ишлерге барырга?» - деп соргандыла. Айкай да, барын да Россей озгъанды. Кертичн бла да, тыш кыаралны тилени билмеген, илгеннен устанлыклары болмагъан тобушларыбыз жалаңда бизде табанлыккыдыла тыялашды.

Европада ала жангыз да полланы жууарыкыдыла неча сомлагыз бадыржанла жырлыккыдыла.

Ара банк Владимир Высоцкийни юбилейине узакъ ахча чыгарышанды

Россеини Банки, поэти эманда актеру сексенжылганы жо роралап, унутулмазлыккы комюш, эки сом багылы ахча чыгарганды. Ол «Россеини айтхылыккы инсанлары» деген серияга киреди.

Быллай монетала 1992 жылдан бери этиледиле эманда кыаралыны тарыхында белгиле ыз кюйгъанлагы аталадыла. Башха-башха кезиуде алада постле, алимле, жазычула, аскерчиле суратлангандыла. Сёз ючюн, Сергей Есенин бла Дмитрий Менделеев. Чыгарыуруну тиражы – юч миң эскилгендиле.

Бек аламат кюрем!

Аугусту ахырында Волгоград областыда Камышин шахарда харызыланы фестивали бардырылады. Бир нечча кюнге ол

Россейде бу хиликени ара тийреси болуп кылады. Айттырга кере, Биринчи Пётр бери келип, энди дери белгисиз затны кыабын кюргенде: «Кыалай

аламат кюгетиди!» - деп кычырганды. Андан бери харызыланы ёсдюрюк Камышин жерчилени баш ишлери белгиленип турды. Бу битими сортлары кюредди. Ахыр кезиуде дери башхалыклары жалаңда формаларында (шар матталы, зугуп), уллулуугу эманда урлукуланы бети бла эсенленгенди. Прицилли аслам тюрлюлюк арт оншыллыккада белгиленгенди. Ол чакъда сары эти болган бла урлукусуз сорта кыгарылгандыла.

Ставропольчу лотереяга 7 миллион сом кытханды

Ставропольчу «Рапидо» кезилу лотерея оюнда суперпризны кытханды. Билети 450 сомга алып, ол 7 231 493 сомга эм болганды. Ююнугыз быллай тарихиле насыбын туттургандыла: 3, 9, 19, 7, 4, 16 эманда 18. Аны юсюнден «Столотун» пресс-службасы билдиргенди.

Бусагъатда лотереяда хорлагъаныны излеу барады. Адамла кеп кере билетлерин унутуп кыюлады, онганы эсеплерине кыарамайдыла, ала энди байла болуп турганылары эслерине да келмейди, - деп белгилегендиле пресс-службада.

Эсерттейик, крайда жашагъанланы бу биринчи жетишмилен тоюлюдо. Арт юч жылы ичинде 37 ставропольчу хар бири миллион сомдан артык кытхандыла. Хайрыны эм кёбю – 100 миллион сом болганды.

Федерал газетлени материалларына кере хазырланганды.

Шарт соруулагыа - толу жууапла

Электрокоч бла жалчытыуу «Каббалкнегрон» компанияда Хайрыланы компания юно деген акция бардырыла туруучуду. Аны чеклеринде биринчи алагы тюрлю-тюрлю соруулары бла келген адамла бла тобешедиле, ушак этедиле, жарыулары кыулак салладыла.

Бу жол Терек, Нарткъала, Майский, Тырысуз шахарладан, Баксанёнок Дыгулыбейгь эм Огъары Жемтала эпледен келгенлени асламысы ток ызлагыа кюшулууну, электрокоч бла жалчытыууна кючтосууну, тейлеуну, токну эсеплеуну юсюнден толукрак билриге излегендиле. Компанияны

специалистлери аладан биринчи ююно ток ызлагыа кюшулууну, электрокоч бла жалчытыууна кючтосууну, тейлеуну, токну эсеплеуну юсюнден толукрак билриге излегендиле. Компанияны

«Энци кабинетни» юсю бла берир амалны аны-

латхандыла. Алай бла ол кюч ары келгенлени барына да толу жууапла берилгенди, деп билдиргенди «Каббалкнегрон» пресс-службасындан.

Бизни корр.

Археология

Тарыхыбызны ачыкларга итине

Бу конде кыарал Эрмитажны археологлары Огъары Куркуружиде бурун заманладан кыалган обаланы кызып

жерде орналадыла. 2016 жылда мында археолог скелени бла сарматланы заманларындан кыалган абериле тапхан

чыгарып башлагъанланы себелли объектини, созмай, титтирге керек болганды. Сюекледен сора, специалистле янтардан, сердоликден, миладдан минчакыла, доммакыдан сырчала, шынкыр, сюнголе, бичакъ эм башха затла табыдыла.

Бун аладар республикада бу археология ишлере ырыз болмагъанла да бардыла. Обаланы кыазып, ёлгенлени тынч жаммагъа кыюргъа нек жарамайды, дейдиле ала. Башкала уа алада болганы тарыхыны «Кыара кызычула» эрте окуна тонагъандыла, дейдиле. Кыалай-алай болса да, алимле бизни тарыхыбызны байыкыландырырга болушуркудыла.

Башха районну администрациясыны пресс-службасы.

башлагъандыла. Ала кыюб култураны кезиуде ишленгендиле, кеслери да 3-4 миң квадрат метр

ЮЙЮР КЪУРАУНУ ЖОРУКЪЛАРЫ

Ахыры 4-чо бетдеди.

Жаулык алынгандан сора дигиза келини кгол аударын тешпир эр кишиге узатып кыамчи сапса салды. Ол а алааны баш ауну берген тиширууна этдюрди. Ала а келин бюгонден башлап, койде жумуш эттерге эркинди, дегенини белгиледи. Келинин белинде да болады жаулуугу. Ол а тишируу бо юиге сабий едюрдюрюге хазырды дегени билдиреди.

Аны да, ал хотаны да дигиза тешпир, эр кишини кыамчисини сабына салды. Ол а алааны баш ауну берген тиширууна этдюрди. Келини бети ачык болгандан сора жаулыканы барысы да жашны анасына бериледи. Аланы оюнуларын ол этеди.

сора тукъум келинледен абаданырак тишируу жаңгы келинчикке чай къашыкчы буруну бла азыкчы бал къаптарды, тилинг мууна таш болсун, деп. Аны бла баш ауну кюл ауну алыу жумуша таусулдыла. Биъгы ол эки тишируу келини билеклеринден тутуп, ары-бери бурмай, тюз ол халда отуоруна кийиреди. Жашпадан бири терини кетереди.

редиле. Сора экиси да: «Сый бергинчи ачмайбыз», - деп тохтадыла. Жашны жанындан алаага сауыгала бериледи. Сыз оюн, бирер келек дегенча. Саугаларын алгандан сора ала кюборно кытындан кетедиле. Анда болганына а кызыны жанындан келин адам кюлешиди. Ол кеси да сзге уста болурга керекди. Хар юлгөн жатын кийи да багыссан, магынасын кетюрдюрди.

сабийлери болгандан сора окъуна. Анга былай бу заманда деп, шарт айтилып къалмайды. Хар ким огуна керэ этеди. Башында сзгын огуна сзга барысы да миллетибзини алын терсинде жюрюген жоруктадыла.

Баш ауну тукъумдан сабийге да алырдыла. Миллетде ол тере да жюрюйдю. Арт кезиде уа терт улан нада эки къыз бла эки жаш келини тегерегинде теспейди. Баш ауну, кюл ауну да ала аладыла. Ол да адетибизге жаңгы зат болуп къошулуп барды.

Арт сзз
Адетлени юслеринден «Заманда» материалла басмайла турабыз. Халкъбыздыа бурундан келген ариу жорукла, тереле унутулмасынла, сакълансынла деп.

Жылла оза барсала, жаңгы затла да къошулдыла. Ала да керек болурла. Жарумуъга, асыры оздурлуп къалгын жерлерин да керэбиз. Ала ариу адеттерибзини буадыла, эрши кзргзтетиле. Былай уллу ишледе бирле онларгына керэ минг сом жойгъан эселе, башасы а андан артыкъ эттерге керешиле. Кюлалары жетмесе уа, ёнкюнге киредиле. Сора жыла бла аны тевейди.

Арт кезиде уа бир бирле киеу жёнгер ахчаны да илмейдиле, сый да алмайдыла. Кюллаарындан келгенлерича киеуге, келинге сауыга этедиле. Бям, ол теюрюк болур.

Бу халарыбыз халкъда жоюрюген жоруктадан къауумун айтдыкъ. Аны хазырлай туруп, адет-терени билген адамла бла ушак этген эдик. Ол санда Булуғундан **Аплайны Магомет**, **Талпасханланы Сакинат**, **Фикойдан Бечеланы Хабаз**, **Гергаланы Аминат**, **Макъытаны Фатимат**, **Налъхичден Жулабланы Юзефир**, **Тырынуудан Геккиланы Магомет**, **Огъары Малкъардан Мамайланы Роза**. Алаъга уллу ырызлыгымыз билдирме.

Басмагъа **ОСМАНЛАНЫ Хайса** хазырлаганды.

Экология Аслам кир-кипчик кетерилгенди

Озган солуу кюнде, «Курорт Эльбрус» АО бла «Гора Эльбрус Фонд» къурап, Милит тауну тириесинде экологиялык акция бардырылганды. Анга КСМР-ни Курортла эм туризм министерствосуну, Эльбрус муниципал районун, «Курорты Северного Кавказа», «Газпром газораспределение Нальчик», «Эльбрус Адвентур», «АльпИндустрія», «Зеленый Дозор», «МКД Эльбрус», «Эверест», «Элбрустурист», биригуулени, «Тау лыжалардан бла альпинизмден школну», «Эльбрус» миллет паркны, таулада айланргыъ эм жашарга койретген «Тарс Кюль» араны, МЧС-ни келечилери саудай да эки

жюзден артыкъ адам къа-тышандыла. «Тазау тау» акция При-юг-11 деген жерден баш-ландыла. Бошалгын а Азау-талада этгенди. «Анга къатышканнагъа машока, къолкъыла, дождикле эм бейболкала да берилгенди. Канатка бла

жакъсыз кетюрюлюрча онг да къуралганды. Ол кюн саудай да беш тоннадан аслам кир-кипчик жыйылганды эмда кетерилгенди», деп билдиргенди «Курорт Эльбрусун» пресс-службасындан.

Бизни корр.

Чемпионат Тау велосипедлени суйгенле жыйыладыла

«Север Кавказын ку-роттары» акционер об-ществен оу прес-службасы билдиргенге керэ, сентябрьде Аръзд СКФО-ну даунхилден ачыкъ чемпионаты этериди. Анга профессио-налла бла тенг маунтин-байкны суйгенле да къа-тыштырга болукдула. «Север Кавказын ку-ротлары» акционер об-ществену генералый директору орунбасары Вишарий Алтабаев бил-диргенге керэ, чемпио-натха къатыштырга суй-генлени регистрациясы башланганды. Чемпио-нат 2240 метр бийиклик-те этериди. Ары дери спортчулары Романтик турист злини тириесинде байк-паркда жаруа этер онлары болукду. Ан-дан тышында да, спортчу-ланы къоркъуусулукъла-рын жалчытуугъа аслам эъ белинюрюкюди.

Чемпионатта регистра-цияны бу адрес бла кирип этерге болукду: <http://goo.gl/scs8a6>. Профессио-нал болмагъан спортчу-ладан медицина справка-ланы сураыргыла **ТАПАСХАНЛАНЫ Аминат**.

нат 2240 метр бийиклик-те этериди. Ары дери спортчулары Романтик турист злини тириесинде байк-паркда жаруа этер онлары болукду. Ан-дан тышында да, спортчу-ланы къоркъуусулукъла-рын жалчытуугъа аслам эъ белинюрюкюди.

Адам эм закон

Къулуғуну артыгы бла хайырланганды

КСМР-де МВД-ны кеси къоркъуусулукъ белиюмюню къулуқчулары хазырлагъан материаллаге керэ полициячыга угуловный иш ачылганды. Ол кесини къулуғуну артыгы бла хайырланганы ючюн терленеди, деп билдиргенде бизге ведомствону прес-службасындан.

РФ-ни МВД-сындан Эльбрус районда белиюмюню къулуқчуусу Тырынаузда токенледен биринде тинтилеу бардыганды. Аны кезуонде уа эки шолаччы аланы угуловный иш ачарыкъма деп къоркъутуп, тюкенде жалгын аракъы сатылганы юсонден терс билдирюлеге кюл салдырганды.

Токенини иесине РФ-ни Угуловный кодексини 171.4 статьясына керэ акла жарашдырылгандыла (законлага бузукълукъла этип, ичги затланы сатканы ючюн). РФ-ни Следствие комитетини Эльбрус районда следствие белиюмюню къулуқчулары бу айтнула бла байламлы тинтилеу бардыргандыла. Терслике ачыкълангып, полицианы майоруна Россейни Угуловный кодексини 286-чы статьясыны 1-чи эм 3-чо кесеклерине бузукълукъ этгени ючюн материалла къуралгандыла (къулуғуну артыгы бла хайырланганы ючюн).

Бу шартла бла байламлы КСМР-де МВД-ны оюнулары сюзюле бардырыркъа буйрыкъ бергенди. Аминлыкъ этилген шарт тохташдырыла, полицияны ишле органдадан къысталыкъды эмда законлага керэ жуапка тартыллыкды.

Машина терк табылганды

Бийыл 18 августа ич ишле органла 31-жыллыкъ нальчиклыкъ тарыфлы келгенди. Аны айтханына керэ, ичигде белгисиз адамла Муускаев аты армандан аны ВАЗ-2106 машинасын урпагандыла. 26 августа оператив жумушланы кезуонде КСМР-де МВД-ны угуловный районыкъ белиюмюню полициячылары Урван районда коллегалары бла бирге амаллыкъ этгени ачыкълагандыла. Ол 23-жыллыкъ аргуданчыды. Жаш адам машинаны Эски Черек элде транспортуна

Дуалашып, эр кишини бичакъ бла урганды

28 августа оператив-излеу жумушланы кезуонде Нальчик шахарда УМВД-ны 2-чи белиюмюню угуловный розыскны къулуқчулары алгын аны бичакъ сюдюлк болгын 24-жыллыкъ тиширууну тутхандыла.

Бийыл 1 июнда ол, дуалашып, 24-жыллыкъ псыгансурууну бичакъ бла урганы ачыкъланганды. Эр киши кекюрегине жарасы бла саулыкъ сакълау учреждениелге жетдирилгенди. 27 августа уа тишируу Нальчикде Калинин орманда тюкенде 5 минг сомгъа товар урпаганды. Ол этген амаллыкъларына жандиргенди, бу шартла бла байламлы угуловный ишле ачылгандыла.

Хыйлыкъларны тохтагандыла

КСМР-ни прокуроруну орунбасары Юрий Паврешин хыйлачылыкъ эттерге керешен эр кишиге ачыкълагъан угуловный ишни къабил кзргенди. Ол РФ-ни Угуловный кодексини 30-чу статьясыны 3-чо кесегине эмда 159-чу статьясыны 4-чо кесегине бузукълукъла этгенине ишеклик барды.

Следствие ачыкълаганында, 2016 жылда январьдан 2017 жылда майгъа дери кезиде терсленген РФ-ни Налог службасыны КСМР-де 4-чо номерли белиюмне 2016 жылны экинчи кварталына налог декларациясын бергенди. Анда уа четкенген жуаплылыгы болгын объектобгъа НДС ючюн бюджетден 5,1 миллион сом къайтарылырга кереклиси белгиленди эди.

Алай налог службаны келечилери тинтилеу бардырып, НДС-ны къайтармазгъа деген оюну чыгаргандыла. Алай бла предприниматель хыйлачылыгын ахырына жетдирилмагъанды.

Материалла Прокладнаны район судюне берилгенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлаганды.

ЮЙРЕТИУ Кимге да керекли усталыкъ

Россейни Къызыл Жорну Къабарты-Малкъарда регион белиюмюню таматагы Лидия Анчиковэ эмда аны болушукъларына, жандаурулукъ ишледен сора да, ачыгъанга бла аургуангана биринчи болушукъ этюню амалларына юйретедиле. Бу кюнде алай дерсленде бири Хасанида суу

боюнуда бардырылганды. Анга келгенге Лидия Аскарбиевна лекция окугъанды, торлю-торлю болумулада биринчи болушукъ къылай бла этгенини адамланы кеслеринде эмда гинжилени хайырлангып да кзргзтетгенди.

Ол кюн ага тынгылагъанла адамны жюреги тохтаганды, кваны келгенде, къарылганды. Кюян аурууну тутханда, оюнгысынса, жиклерин тартдыр, койсе, инсульт болса, кюн ётсе, дагъыда алагъа ушаш кезуилде не бла себеп эттерге болуғуна тышонгениди.

Битур ол амалланы эттерден алгъа уа медицина чакъырырга керек болганын унутмагъыз, - деп эсертгенди Лидия Аскарбиевна. Андан сора

ол кеп соруулагъа жуула-ла бергенди. Мен дерслеге келгенлени бир къаууму бла ушак этгениме, алай былай тобешуле хайыр-лы болмай къалмазлыкъларын чертип айтхандыла.

- Кесиме бек кеп жаңгы зат билгенме. Алгын школда «Зарница» дегенча оюн болууну эди, туристичека жолучулукъ-

лагъа да чыгъуучу эдик. Ол заманда биринчи болушукъ этюню юсонден бир затлагъа юйренгенбиз. Мени туугуугуу уа халары жокъду. Энди былай тобешуле аны да алай келликме, - дегенди Марина Анкина.

Фатимат Шогенова уа кеп сорууна жуулап тална-сы билген Вероника атлы къызыкчы да терт сагъатны бир да эрикмей тынгылагъанын билдиргенди. Аны юсонде кеп амалны кзргзтетгенлерин да жаратханды. «Мен бирю мында билген жамал, сзвсюз, манга ашшуу-умда жармай къылай туюлдоле», - дегенди.

ХОПАЛАНЫ Марзият, Суратны автор алганды.

УЧРЕДИТЕЛЕРИ: КЪАБАРТЫ-МАЛЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДАКЦИЈА:
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары),
ЖАНУ УРАЗЛАНЫ Нахабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКЪУЛАНЫ Борис (жуапты секретары),
МОСКЪЛАНЫ Зуура,
МОСКЪЛАНЫ Зуура,
МУСКЪЛАНЫ Саина,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УБАШАНЫ Мурат

ТЕЛЕФОНЫ:
Редактору примачыи - 42-43-01.
Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-84-82.
Жуапты секретары - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62, Корреспонда - 42-63-52.
РЕДАКЦИЈАНЫ БЕЛОМЕРИ:
Политика эм право - 42-24-02, 42-67-68.
Экономика - 42-66-73.
Култура - 42-66-76.
Социал ишле - 42-58-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.
Окмуучуна бла байламлакъла жюрюктю эм жазыкълары - 42-37-94.
Эччи корреспондент - 42-68-72, Тилманда - 40-28-97.
Операторла - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла къызгъат жюрюктюди. Кюл жазмазгъа россияны этилмей эм ала артык къайтарылмайдыла.
Газетде басмаганын материалла атылганы оюмла ресадацияны оюмла бла кешиле болукдула. Ала да айтханын хар зат ючюн Россей Федерацияны Басмамы юсонде законна тийишлекле материалланы авторлары кешиле жуапталдыла.
Редакция авторлардан 400 гезит алынды (машина бла жазылгын 5-6 бет) кепино тагъанды.
Газет Басмамы эм азаматлы информацияны эркинликтерини кюрюууду жаңы бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер - ПН № ТУ 07-00118. Индекс - 51532

Газетин басмагъа «КСМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы халар этгенди.
Газет «Тетраграф» ООО-ну типографиясыда басмаланганды.
Наиль Шахар, Ленин аты проспект, 33
Телефон: 42-69-34
Газетин ислерине таалдыру ючюн КСМР-ни почта сызваны федералый Управлениесине жуапталды.
Телефон: 76-01-21
Газеттин роһингъа сайту ючюн КСМР-ни «Россат» акционер обществосу жуапталды.
Телефон: 42-69-34
Газет хыймакъа юч керэ мыгъалды - газетчи, орта, шабат кюнде.

Номерге графике керэ 19 00 сагъатда къол салында. 20 00 сагъатда къол салынганды
ГАЗЕТИНОМЕРНИ ЧЫГАРЫЛА:
Османланы Хайса - лекурый редактор; Кучуканы Саидат, Кетерчиляны Зульфия - жуапты секретары орунбасарлары; Токумаланы Салим - (1, 2-чи бетле), Албекканы Жангана - (3, 4-чо бетле) - корреспондент.
Тиражы 1409 экз. Заказ № 869
Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЈАНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛНИ АДРЕСИ:
36000, Нальчик шахар, Ленин аты проспект, 5.
электрон почта: elbor_50@mail.ru